

A. ROSINAS

DU NETIKSLUMAI

Savo straipsnyje „Kelios pastabos parodomųjų ir nežymimųjų įvardžių evoliucijos klausimu“ (t. 17(1), 1981) esu netiksliai suformulavęs kai kuriuos savo teiginius. Todėl norėčiau kai ką patikslinti, kad būčiau suprastas teisingai.

1. Visų pirma latvių kalbos žodžio galo redukcijos procesą per neapsižiūrėjimą esu suplakęs su Leskyno dėsnio, veikusiu tik lietuvių kalboje. Latvių kalbos žodžio galo fonologiniai pakitimai buvo skirtingi, tačiau jie turėjo lemiamą poveikį latvių kalbos morfologijos modifikacijoms, kartu ir absoliutinio demonstratyvo vardininko-galininko **ta* ar **tā*, ir absoliutinių formų **cita*, **visa* pakeitimo *tas*, *to* resp. *cits*, *citu*, *viss*, *visu* procesui. Latvių kalboje vardininko-galininko dviskiemenės formos **cita*, **visa* dėl redukcijos išlikti negalėjo; jos turėjo virsti **cit*, **vis*, plg.: vns. vok. *siev* < *sieva* 'žmona', *met* < *meta* 'meta', t. y. begalūnėmis formomis, nesiderinančiomis su kitomis paradigmos formomis, turinčiomis galūnes. Dėl to vienintelė išeitis galėjo būti absoliutinių formų vardininko ir galininko pakeitimas vyriškosios giminės formomis, kurios derinasi prie kitų paradigmos formų. Dėl analogijos su dviskiemenėmis atitinkamai galėjo būti pakeista ir absoliutinio demonstratyvo vardininko-galininko forma **ta* ar **tā* atitinkamomis vyriškosios giminės formomis *tas* resp. *to*.

2. Dėl lietuvių kalbos absoliutinio demonstratyvo evoliucijos, papildant straipsnyje keliamas mintis, galima pridurti, kad po Leskyno dėsnio dėl analogijos su dviskiemenėmis formomis *kita* resp. *visa* daug kur turėjo išnykti ir absoliutinio demonstratyvo vienaskaitos ir daugiskaitos opozicija ir išgalėti viena bendra forma **ta*, kuri sutapo su moteriškosios giminės vienaskaitos vardininko forma *ta*, atsiradusia taip pat po Leskyno dėsnio dėl analogijos su *ana* < **anā*, *kita* < *kitā*. Dėl to, norint sustiprinti moteriškosios giminės vardininko ir absoliutinio demonstratyvo opoziciją, prie **ta* daugelyje šnektų galėjo būti pradėtas jungti pseudolokatyvas **tai*, t. y. **ta + tai > taitai*. Antras būdas opozicijai sustiprinti galėjo būti **ta* pakeitimas pseudolokatyvu **tai*, turinčiu sudėtingesnės struktūros morfemą. Trečiasis būdas, kuris paplitęs visame lietuvių kalbos areale, yra vyriškosios giminės vardininko *tas* ir galininko *tą* įsivedimas vietoj vardininko-galininko **ta*.